

EDOMAKER
en worden aange-
steld van 21 jaar
evenjaar nog niet
dij onderrock ge-
stens 155 M. lang
geude eischen:
ennis van de vier
met gehele ge-
bedreven te zijn
d, en e genoemde

ER.
ER.
MAKER.

nige bedrevenheid
te vakken dan wel
g jaren.
bedraagt / 100.—,
aangaan der ver-

edomaker bedraagt
wordt vrije voeding
doende als militair
is Matroos-torpedo-
worden bevorderd
aan welken rang
van / 1.71 per dag,
en 6 jaren dienst,
ge stelde eischen
en verhoogd respec-
telyk per dag. Deze
geschieden binnen
aanneming. Bij toe-
van goed gedrag,
n worden verkregen
n in alle opzichten
ruikbaarheid, wordt
207 per dag, welke
en berit met / 000

orden de genoemde
31 en / 1871/2 met
angen, die bij vacan-
kunnen worden be-

ningen:
5 / 2 641/2 per dag
24 „ 3.11 „ „
24 „ 4.33 „ „
keerkningen:
/ 0.79 per dag,
24 „ 1.45 „ „
24 „ 2.021/2 „ „

nden diensttijd be-
domaker, Torpedo-
domaker op 45 jar-
/ 360.—, / 400.—
maker op 40-jarigen

te Koloniën en tus-
ten het pensioen ver-
ker, Torpedomaker
maker met / 51.—
maker met / 12.50

ren van Gesondheid
met de uitoefening
in de geneesmiddelen
stement van Marine
ok aan de gesneden
eskundige hulp en
al is de echtgenoot

lenstneming als Ma-
ren zich aan te
ren van aanneming
WILLEMBOORD,
TERDAM, VLISS-
waar tevens verder
te bekomen.
e personen kunnen
voorloopig genees-
Officier van Gesond-
generaalschep, lid van
Kweekschool voor

kantoor van zonne-
RDAM, WILLEMS-
DESLUIS, worden
van genoemde 3
soet worden afgelegd,
st afzigen der proef
en aan boord genomen.
de volgende stukken

d gedrag, afgegeven
ur of de politie der
te verblijven hebben;
nodel A;
gister;
landschap.
egd:
le bij de Zeemacht,
Korps Mariniers, het
Koloniële troepen

el of paspoort;
aan humane verplich-
voldaan hebben; dit
l van hen die 5 jaren
e Reserve, het Korps
te lande of bij de
liger hebben gedient;
e ter Koopvaardij of
aren:
ingabiliteit;
vermeld onder a. 2°;
landerschap;
nimmer in 's Rijks
est, noch ter Koop-
hebben gevaren:
vermeld onder a. 2°
landerschap;
oor de militie:
vermeld onder a. 2°;
militie te land, die
erinden:

ngers:
r soover zij niet in
so verkrijgbaar ter
woonplaats.

De Heraut

van de

Bereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatblad No. 124.)

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van
dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE, Abonnementen en Advertentie-
aan de ADMINISTRATIE Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
Insamelingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen,
kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 20 October 1912. N°. 1816.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden / 1.20, voor België per jaar
/ 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere buitenland en Ned.-Indië per jaar
/ 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers / —.10. Abonnementen worden
aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz.
Advertentieprijs: van 1 tot 6 regels / 1.20, voor elke regel meer / —.20.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven / —12 per regel.

Van de Voleinding.

LXIX.

DERDE REEKS.

VI.

De laatste vijand, die te niete
gedaan wordt, is de dood.
1 Corinth 15: 26.

De inbreuk op het proces van de historie, die Jezus Wederkomst zal teweeg brengen (iets waarmee haar plotseling en ingrijpend karakter vanzelf samenhangt) sluit intusschen allerminst uit, dat God de Heere die Wederkomst van den Christus doet plaats grijpen op een oogenblik, dat bepaald wordt door den stand waarin het proces van de historie der wereld verkeert. Niemand kent dit oogenblik, ook de Zoon niet, dan alleen de Vader; maar dit belet niet, dat er gegevens zijn, waaruit van achter zal zijn op te maken, dat die Wederkomst niet vroeger en ook niet later had kunnen plaats hebben, dan ze werkelijk zal intreden. Geopsteld moet tegen elke voorstelling alsof allengs en van lieverlede heel de wereld en heel ons menscheijk geslacht zal worden gekerstend, zoodat Jezus ten leste van zelf onder ons heerschen zou. Zijn Wederkomst komt uit het eeuwige, niet uit het tijdelijke. Maar dit neemt allerminst weg, dat er bepaalde gegevens zullen zijn, die van achter blijken zullen het oogenblik van zijn komst bepaald te hebben. Hiervoor komt in de eerste plaats in aanmerking het „getal der uitverkorenen“. Na Jezus Wederkomst zal geen nieuw geslacht meer geboren worden. Aan de overzijde van het graf, zoo betuigt Jezus 't zelf, wordt niet meer ten huwelijks gegeven. Hieruit nu volgt, dat het gehele lichaam der uitverkorenen voortlijf moet zijn, eer Jezus Wederkomst intreedt. Geheel afgescheiden hiervan ligt het evenzoo in den aard der zaak, dat de wonderde gegevens, die God de Heere van den aanvang der Schepping in deze aarde verborgen heeft, zoo b.v. de wonderkrachten en werkingen der electriciteit, ter verheerlijking van Gods majesteit aan het licht moeten gebracht zijn, eer de wereld vergaet. En ook wat aldus geldt van de natuurkrachten, geldt natuurlijk evenzoo van de talenten die op elk gebied in ons geslacht ontluiken kunnen, en die niet met den ondergang der wereld voor altoos mogen te loor gaan. Gode moet de eere uit zijn Schepping in volle mate toekomen. En in de derde plaats komt hier nog bij, dat op zedelijk, geestelijk en religieus gebied een strijd ontbrand is, en nog verder zal ontbranden, die ten slotte leiden zal tot het optreden van den Antichrist, en van al dat boze, dat in de Schrift met de verschijning van het Beest, van den „Zoon des Verderfs“ en van den „mensch der zonde“ in verband wordt gebracht. M.a.w., de rechtvaardigheid van het oordeel Gods over de wereld en over ons menscheijk geslacht zal daardoor openbaar moeten worden, dat tenslotte de goddeloosheid haar gansch demonisch karakter vertoont, en roept om de wrake Gods.

Deze drie nu: 1e. het volworden van het getal der uitverkorenen; 2e. het uitkomen ter grootmaking van Gods naam van al wat God de Heere bij de Schepping in zijn creaturen, en zoo ook in de menschenwereld, verborgen had; en 3o. het uitbreken van alle goddeloosheid ter rechtvaardiging van Gods oordeel, vorderen vanzelf tijd. Of ze verhaast kunnen worden, staat niet aan ons ter beoordeeling, maar in elk geval heeft wat achter ons ligt, ons geleerd, dat voor dit alles eenen gebruiklijks zijn. Of het proces thans sneller zijn einde tegemoet gaat, wij weten het niet. Het hangt hier alles aan Gods bestel; een bestel dat voor ons verborgen bleef. Slechts zooveel staat voor ons vast, dat, gelijk de apostel Paulus het uitdrukt, het einde niet komt, „tenzij eerst de afval gekomen zij“, dat er een geregelde opvolging van gebeurtenissen zal zijn; en dat het eenmaal, van achteren bezien, voor alle heiligen duidelijk zal zijn, waarom de Wederkomst van Christus zoo lang en zoovele eeuwen toefde en toeven moest. Niet alsof hetgeen inmiddels plaats greep, de Wederkomst van den Christus uitlokte en voorbereidde, maar wel zoo, dat de toestanden hier op deze aarde in een bepaalden vorm zullen moeten overgaan, om Jezus' Wederkomst haar volle en rijke uitwerking te doen hebben. Het is er mede als met het gereedmaken van de kraamkamer, zoo er een kindeke moet geboren worden. Dan is het natuurlijk, en ligt het in den aard der zaak, dat men tegen de ingewachte ure al wat tot de kraam behoort, gereed maakt, maar zonder dat ooit kan

gezegd worden, dat de kraamkamer oorzakelijk medewerkte om het kindeke te doen komen. En zoo nu ook is het hier. Het is één en dezelfde God, die de wereld voor Jezus' komst voorbereidt, en die, als het door Hem bepaalde oogenblik daar zal zijn, den Christus op de wolken zal doen verschijnen; maar zonder dat hieruit ook maar voor 't minst volgt, dat de Wederkomst des Heeren van deze voorbereiding afhankelijk zou wezen of er uit te veridaren zou zijn. De voorbereiding in de drie aangegeven punten moet voorzeker komen, maar het verschijnen van Jezus op de wolken zal bepaald worden niet door wat op aarde geschiedt, maar door de voor ons verborgen oorzaken, die deze verschijning vinden zal in het bestel en in den wil van God Almachtig. Moest de Wederkomst des Heeren wachten op den volkomen afloop van het historisch proces van ons geslacht, dan zou ze nooit plaatsgrijpen. Uit zichzelf toch zou aan dit proces aldoor worden voortgesponnen. Dat het nu ten einde zal loopen, is niet, omdat het uit zou zijn, en niet verder zou kunnen, maar omdat het afgebroken en afgesneden zal worden. Op wat moment, dat bepaalt God. Natuurlijk niet zonder beweegredenen, maar op grond van beweegredenen, die wij niet kennen. Vandaar het wonderde, het onverklaarbare karakter, dat de Wederkomst des Heeren zal aannemen. Ze zal vreemd invallen. Ze zal verbazen en verwondering wekken. Ze zal zoodanig zijn, dat ze niet in wat op aarde plaats greep, maar eeniglijk in wat in den Hooge geschiedt, maar verklaring zal vinden. De Parousie van den Christus zal het weefsel der gewone menscheijke historie verscheuren, en een nieuw uitgangspunt stellen voor de heilige historie, die na het laatste oordeel begint te loopen.

Doch hoe vast dit ook sta voor een ieder, die op grond van het getuigenis der Schrift, weet dat de Christus komen zal als een dief in den nacht, en dat zijn verschijning zijn zal als het uitschieten van den bliksem in het wolkenheir, toch ligt in geheel deze voorstelling iets dat ons niet, zonder nadere verklaring, bevredigen kan. Wie een huis bouwt, ontwerpt zijn architectonisch plan in dier voege, dat geheel de bouw geregeld door kan gaan en zonder stoornis kan afloopen, en zoo ge vernaaft van een bouwmeester, die den bouw van een paleis op nulk een wijze onderaan, dat hij op 't laatste moment inbreuk moest maken op wat reeds af was, en nu weer in heel anderen stijl een stuk er op moest zetten, zou uw oordeel over het architectonisch talent van dezen bouwmeester moeilijk gunstig kunnen zijn. En juist zoo is het hier. Zal de historie tot den einde toe niet anders kunnen wezen dan een verwezenlijking van Gods bouwplan, dan laat het ons onbevredigd, zoo op 't laatste moment het werk moet worden afgebroken, en er naar geheel andere orde het sluitstuk bij den bouw moet komen. Wat we reeds bij een mensch als architect ons niet zouden kunnen verklaren, wordt nog te minder verklaarbaar hier, waar sprake is van wat de opperste Bouwmeester en Kuustenaar volbrengt. Alles wordt hier alzo beheerscht door de vraag, of dit geheel exceptioneel karakter van de Wederkomst van den Christus al dan niet zijn verklaring vindt in een eigen oorzaken, die de inbreuk op de gewone orde en dit opkomen van een geheel nieuwe orde noodzakelijk maakte. Dit nu leert de Schrift ons stellig en duidelijk, en zoo kan het niet anders, of in de Schrift zijn 't de Wederkomst des Heeren en 't de trits van zonde, dood en vloek, de beide storende elementen, die inbreuk en afwijking ten gevolge hadden en hebben zullen, en waarvan de één de noodzakelijkheid van de andere, motiveert. Als we ons zoo mogen uitdrukken, was de oorspronkelijke Schepping zoo aangelegd, dat ze, ongestoord de haar toegedachte ontwikkeling aflopende, ook in het eind, of wil men bij de Voleinding, zonder eenige stoornis, of zonder eenig bijzondere ingrijpen Gods, haar einddoel volkomen zou bereikt hebben. Van wat wij het wonder noemen, zou geen sprake zijn geweest. In alles zou bij den aanvang der dingen voorzien zijn geweest. Het één element zou zich van zelf aan het andere hebben aangeschakeld. Telkens zou uit de gegeven oorzaken het ingewachte gevolg met den drang der noodzakelijkheid zijn voortgekomen. Zonder stoornis, breuke of ingrijpen zou het gehele proces der dingen zich ontwikkeld hebben, en zoo zou elke reden vervallen zijn, waarom in het eind een zoo buitengewone, zoo onverwachte, zoo verrassende en zoo buiten 't verband staande gebeurtenis als de Parousie des Heeren zou moeten intreden.

Denk nu op daarentegen een prachtige bouw, die op een zoo aan aardbeving blootgestelden bodem als die van het eiland

Sicilië reeds halverwege was afgeloopen, tot plotseling een nieuwe stoot in den bodem den reeds opgetrokken bouw ten deele verstoort, en den bodem wijzigt, dan verstaat ge intemend wel, dat de architect wel noodzaak is zijn stijgers af te breken, en, door een aanmerkelijke wijziging in zijn bouwplan, het geheel toch aan het vastgestelde doel dienstbaar te maken. En zoo nu ook kon het niet anders, of waar de van God in zijn Schepping ingestelde orde door zonde, dood en vloek verstoord werd, moest, om toch het geheel te doen slagen en gelukken, wel een zeer aanmerkelijke wijziging in het oorspronkelijke plan intreden. Die wijziging nu maakte dat het wonder noodzakelijk werd, daar toch het wonder niet anders is dan het optreden van een nieuwe orde in de verstoordere vroegere orde, en waar eenmaal het wonder moest ingrijpen, sprak het van zelf, dat ook de Voleinding of de voltooiing van het groote werk niet anders dan door een wonderde, onverwachte, en van buitenaf ingrijpende gebeurtenis kon tot stand komen. Zonder overrijving kan dan ook gezegd, dat de verstoring of breuke van de door God ingestelde orde, die plaats greep in het Paradijs, vanzelf de stoornis van het historisch proces ook op het moment der Voleinding ten gevolge moest hebben, en dat de breuke, door satan in het paradijs geslagen, van toen af reeds om de Wederkomst des Heeren op de wolken riep. Op een wereld met zoo misdadig verstoorde geestelijke orde kon Immanuel wel nederdalen, mensch worden, en den soen ons brengen, maar na opgestaan te zijn, kon hij niet, op die wereld blijvend, zijn reddingswerk voortzetten. De hemelvaart was noodzakelijk, en alleen in den hemel der heerlijkheid kon hij, als Koning heerichend, zijn invloed tot diep in het menscheijk leven doen doordringen. En dit doordringen van zijn invloed moest doorgaan, tot dat het oogenblik van de rijfheid der geestelijke plant zou gekomen zijn, en dan moest Hij tusschenbeide treden, die vruchten plukken, en ze tot verheerlijking van Gods naam op den drempel van het heiligdom in de hemelen nederleggen. Val en Wederkomst hangen daarom van zelf samen. Het is de val in het Paradijs, die de Wederkomst des Heeren noodzakelijk maakte. Beide dragen een geheel ongewoon, exceptioneel karakter. Het is de laatste die den eersten te niet doet. Er ligt in de Wederkomst des Heeren de eendellige oplossing van een conflict, dat heel de historie der menscheijk heerscht. De gewone gang van het proces kon daarom nooit tot het door God gewilde einde leiden. Wie een rechte lijn inbuigt en op die inbuiging doorgaat, kan nooit het eindpunt van de rechte lijn bereiken. Om bij dat eindpunt uit te komen, moet de omgebogen lijn in het eind teruggebogen worden, en dit juist is het, wat de Wederkomst van den Christus tot stand bracht.

Doch juist hiermee staan we dan ook voor een raadsel, dat afzonderlijke bespreking vordert; het raadsel namelijk, hoe 't te verstaan is, dat de Dood een inbreuk op een van God gestelde orde was. Hoort men toch het bijna eenparig oordeel van de natuurkundigen en geneeskundigen, dan zeggen ze u als uit één mond, dat de Dood volstrekt niet iets buitengewoons is; dat we in den Dood in het minst geen verbreking van de gestelde orde hebben te zien; dat de Dood veel eer het gansch gewone natuurverschijnsel is, dat alle organisch leven na zekere periode van werking doet stilstaan en ophouden. Men wil er in den kring van deze deskundigen zoo goed als niet van hooren, dat de Dood niet in den natuurlijke aard der Schepping zou thuis hooren. Al wat organisch leven heeft, sterft immers. De plant, het dier, de mensch. Hoe wil men dan waar maken, dat de Dood eerst als gevolg van de zonde zou zijn ingetreden; en dat er alzo tusschen den Dood en de zonde een onlosmakelijk verband bestaat, en dat buiten zonde de Dood nooit zou gekend zijn? Toch is het opmerkelijk, dat in de laatste jaren met opricht ook tot dit vraagstuk verschil van mening onder de geleerden aan de orde is gekomen. Met name Weissmann heeft in zijn werk, getiteld *Erays upon Heredity*, met klem en nadruk de wetling verdedigd, dat een eenmaal gekend leven, zoo er maar geen storende oorzaken van buiten op inwerken, zich zelf blijft, niet in kracht afneemt, en aan geen sterven is blootgesteld. Carrington, die hier veel voor voelt, zegt er van: Deze uitstekende biologist Weissmann geeft als zijn mening te kennen, „dat oorspronkelijk alle levende stof onsterfelijkheid bezat (that all living matter once possessed potential immortality) en dat alleen het te

sterk toenemen van het individuele leven den dood noodzakelijk heeft gemaakt, naardien de te sterke ontwikkeling van de individualiteit het bestaan van het ras met ondergang bedreigde.“ Ook al laten we nu dit motief van het opkomen van den Dood voor het oogenblik ter zijde, zoo verdient toch de aandacht wat hij zegt van de *amoeba*. Zoo toch noemt men het eigen-leven-vertoonend, uit slechts één cel bestaande organische verschijnsel. Deze *amoeba* nu heeft de eigenschap, dat op zeker oogenblik uit één cel bestaande organisme zich in tweeën splitst, zoodat er niets te loor gaat, maar verdubbeling van het leven plaats heeft. De *amoeba* zwelt vanzelf op, en is deze zwelling van zijn wezen op een bepaald punt aangekomen, dan sterft ze niet en gaat niet onder, maar blijft voortleven, nu zelfs in tweevoudigen vorm. E.k van die twee besit dan de kracht om evenzoo te doen, zoodat eerst de eerste cel er twee maakt, dan de twee vier, dan vier acht; een reeks die in het oneindige kan doorgaan. En wel is hier tegen aangevoerd, dat er in dit zich splitsen en twee- worden dan toch een sterven is, omdat het oorspronkelijk individuele niet meer bestaat, maar hierop is door Weissmann geantwoord, dat van een sterven hierbij geen sprake kan zijn, daar er geen lijf is, en veel eer verdubbeling van leven.

Stond het nu zoo, zegt Carrington, in zijn werk *Death, its causes and phenomena*, p. 8, met de eenellige wezens, zoodat deze geen oorzaak van dood in zich droegen, maar veel eer potentieele onsterfelijkheid bezaten, dan volgt hieruit, dat ook bij meer samen- gestelde wezens hetzelfde doorging. Wel geeft hij toe, dat later de Dood tusschenbeide is gekomen, maar alleen uit bijkomstige oorzaken, zoodat toch de oorspronkelijke bewering blijft doorgaan, dat er in het oorspronkelijk geschapene als zoodanig geen kiem van dood gegeven was. Die kiem des kiems kwam, ook volgens Weissmann, eerst op uit de wet van de natuurlijke voorkeur of natuurlijke keuze, die deelen, leden of organen overtuiling maakte, en ze dan deed afsterven, zoodat b.v. bij enkele dieren, die schillen in onderaardsche grotten waarin nooit licht doordringt, het gezichtsvermogen geheel verloren gaat, en ten slotte het oog voor goed gesloten blijft.

Natuurlijk heeft deze theorie van Weissmann met name bij Haeckel en zijn School bestrijding gevonden, maar toch blijft het opmerkelijk, dat geheel afgescheiden van wat de Schrift ons onderwijst, en buiten elk verband met den val, op ernstige wijze de meening verdedigd is, dat er op zich zelf in de natuurlijke gegevens geen reden te vinden is, waarom een eenmaal opgekomen organisch leven niet steeds zijn bestaan zou voortzetten. Want wel wordt daarom het intreden van den Dood niet ontkend, doch veel eer als albeheerschend feit aangenomen, altoos echter zoo, dat de oorzaak van het sterven niet in het wezen zelf wordt gezocht, maar van buiten af aan het organisme toekomt. Denkt men zich dat zulk een primitief organisch wezen geheel op zich zelf bleef, en geen storenden invloed van buiten onderging, zoo zou het in stand blijven, nu en steeds; en dat het dit niet doet en niet kan doen, wordt veroorzaakt door den samenhang en het verband, waarin het als vanzelf met anderen geraakt. Bleef het alleen, het zou niet sterven. In zichzelf draagt het geen doodskiem met zich. En dat het toch bezwijken moet, is alleen gevolg van zijn samenhang met andere organismen en zijn onderworpen-zijn aan invloeden van buiten.

Teveel hechte men aan zulke beweringen van Weissmann en zijn school dan ook niet. Zijn theorie past hij toch zelf niet op den mensch toe, maar enkel op de eenellige, onnoembaar kleine wezentjes. Zijn beweren gaat alleen potentieel, d.i. in beginsel, door. Feitelijke daarentegen wordt toch tenslotte ook voor hem alles door den dood bekropen. En nauwelijks zijn we uit de microscopische wereld in de voor het bloote oog waarneembare wereld aangeland, of ook de verdedigers van deze opmerkelijke theorie geven toe, dat al wat organisch leven bezit, te zijner tijd sterft. Van beteekenis en gewicht is deze theorie dan ook alleen in zoverre, als er de stelling in op den voorgrond staat, dat de dood vanzelf geen noodzakelijk einde maakt aan alle opgekomen organisch leven. Dit laatste beweren verreweg de meeste natuurkundigen. Volgens hun zeggen, is het geheel natuurlijk, dat al wat organisch leven bezit, ook vanzelf sterft; dat er niets dat organisch leeft, denkbaar is, of 't bezit slechts een zekere mate van levenskracht, die spoedig uitgeput is, en na verbruik waarvan de dood vanzelf intreedt; en dat derhalve geheel de voorstelling, alsof de dood

eerst als straf voor de zonde in de wereld ware gekomen, door geheel de natuurlijke wereld weersproken wordt. Op dit punt staat alsoo de normale natuurkundige lijnrecht tegen het getuigenis der Schrift over, en dit niet in een bijkomstig iets, maar op een punt dat geheel de Openbaring, geheel de heiltheorie en zoo ook geheel de leer der Voleinding beheerscht. En met het oog hierop nu verdient het zeer zeker onze opmerksaamheid, dat er in later jaren een theorie opkwam en verdediging vond, die geheel buiten het theologisch probleem om, op louter natuurkundige gronden, een stelling bepleitte, die ons inwijdde in de voorstelling, dat op zichzelf het leven, dat organisch opkwam, mits door niets gestoord, niets aan zich had, en niets inhield, dat zijn gestadig voortbestaan zou afsnijden. Geheel dit denkbeeld nu is in lijnrecht strijd met de gewone voorstelling. Een ieder onder ons vindt het alleszins natuurlijk, dat een kind geboren wordt, groeit, opwaart, en zich voltooit, maar dan ook van lieverlede weer afneemt, iets van zijn kracht laboet, allengs verzwakt, zich uitput, en in 't eind ineenzinkt en bezwijkt. Bij den een moge dit proces iets sneller doorgaan, en bij den ander iets langzamer voortschrijden, maar onverschillig of ge het organisch leven bij een neger, bij een Mongool of bij een Europeaan waarneemt, het proces van zijn leven blijft eender. Er is eerst geboorte, groei en volwassen worden, maar dan ook onverbiddeijk afneeming, daling in kracht, en eindelijk sterven. Ja, niet alleen bij de menschen is dit het gewone proces, maar geheel hetzelfde nemen we waar bij de dieren, en evenzoo bij de planten. Er is hier verschil. Er zijn plant-aardige organismen, die 't veel langer uithouden dan de mensch, en van den mensch kan gezegd, dat hij 't veelzins langer uithoudt dan de meeste dieren. Ook is er onder de menschen verschil; maar al deze uiteenlopende gegevens doen het feit niet te niet, dat we al wat organisch bestaat zekere perioden zien doorloopen, en dat die perioden steeds uitloopen op vernietiging, ontbinding en algehele verdwijning.

Nader gaan we hierop voorshands niet in. Er is herhaaldelijk op gewezen, dat er welbezien tweemaal dood is: een sterven van het ik, en het sterven van het stoffelijk samenstel waar dit ik in huisde. Iets wat men ook bij dieren kan toelichten, door te wijzen op de hen, die ook nadat haar de kop was afgesneden, nog eenigen tijd bleef voortloopen. Een onderscheiding die natuurlijk, zoo we op den mensch komen, nog veel dieper zin heeft. Thans bepalen we ons tot dit één, dat, naar de gewone voorstelling, elk organisch wezen vanzelf eerst jong, dan oud is, en oemerkert ten slotte wegsterft. Ook al treft iemand geen enkel ongeluk van buiten, al gebruikt hij niets dat hem schaadt, al neemt hij geen enkele smetstof in zich op, en al weet hij tot het einde toe het juiste evenwicht in zijn bestaan te bewaren, oud wordt hij toch, en trad eenmaal het oud- worden in, dan volgt de dood onverbiddeijk. We zien het niet anders, we kennen het niet anders, en we kunnen het niet anders denken. Zelfs is er geen plaats in onze gedachtenwereld voor de voorstelling, dat alle planten, alle dieren, en alle menschen, die er eenmaal waren, steeds zouden blijven leven. Althans de omstandigheid, dat uit de bestaande planten, de voorhanden dieren, en de aanwezige menschen, gedurig nieuwe planten, nieuwe dieren, en andere menschen voortkomen, zou na een verloop van duizend jaren voor onze verbeelding zulk een heel de wereld bedekkend woud, zulk een alle wegen bezettend dierenheir, en zulk een onafzienbaren kring van menschen doen optreden, dat er aan verzorging en voeding niet meer te denken viel, en het organisch leven tenslotte zichzelf verteren zou. Rust vindt onze gedachte daarom alleen in de gewone voorstelling, dat het verouderen, oud worden en sterven een noodzakelijk verschijnsel in de natuur is, dat met den aard van het natuurlijke leven vanzelf samenhangt, en waaraan niets en niemand kan ontkomen. Doch dan dient men ook zich er rekenschap van te geven, dat deze voorstelling in onoverzoenlijken strijd is met wat de Schrift ons betuigt omtrent de oorzaak van het sterven, die niet in Gods bestel, maar in de zonde en in den afval zou zijn te zoeken. De bedriging: Ten dage als ge daarvan eet, zult ge den dood sterven! houdt vanzelf in, dat, werd die bedreiging niet uitgesproken, er geen dood zou gekomen zijn. Slechts blijft dan de vraag over, of dit alleen van den mensch zou gegolden hebben, dan wel of het van toepassing zou zijn geweest op alle organisch leven, zoodat ook in de planten- en de dierenwereld geen sterven zou gevolgd zijn. Wie nu tegenover dit getuigenis der Schrift het daar-

tegenover liggende standpunt inneemt, dat in elk geval de dood zou gevolgd zijn, moet natuurlijk het feit van het sterven uit normale gegevens weten te verklaren, en duidelijk maken waarom de eenmaal opgekomen levenskracht vanzelf af moet nemen. Men heeft dit dan met een klok vergeleken, waarvan de veren en raderen na verloop van tijd iets van hun gaafheid en kracht verliezen, zoo zelfs, dat, denkmen zich een klok, die vanzelf zich opwindt, toch na jaren en jaren de veren en raderen hun werking zouden weigeren en de klok zou komen stil te staan. Maar al is dit beeld zeer toepasselijk, toch verplaatst het feitelijk het vraagstuk slechts. Dan toch dult de nieuwe vraag op, waarom de aderen, zenuwen, pezen en spieren in het menschele lichaam slijten, waar ze toch door gestadig toevoer van voedsel in volle kracht kunnen blijven. Metterdaad staan we hier dan ook voor een probleem, daarom zoo gewichtig omdat het ons aller lot beheerscht, en niet minder van het uiterste belang, omdat geheel de Openbaring ten opzichte van dit probleem een standpunt inneemt, dat van onze waarneming en voorstelling ten eenenmale afwijkt. De Schrift onderstelt steeds, dat er zonder val in zonde geen dood zou gekomen zijn. Ze gaat dus uit van de stelling, dat ons organisch wezen de gegevens in zich bezit om zichzelf onoverwakt te handhaven, en spreekt nu niet alleen van wederopstanding uit den Dood, maar ook van een Schepping die geen dood in zich sloot, en in volken zin op onsterfelijkheid was aangelegd. Niet alleen op onsterfelijkheid van de ziel, maar ook op onsterfelijkheid van het lichaam. En het is in verband hiermee, dat Weismann's theorie, die we boven aangaven, op zoo onverwachte wijze een standpunt inneemt, dat in beginsel, d.i. potentieel, met dit standpunt der Schrift accoord gaat.

Dr. A. K.

"Door alle hoegselen der toebrengring".

Uit welken het gehele lichaam bekwamelijk samengevoegd en samen vastgemaakt zijde, door alle voegselen der toebrengring naar de werking van een tegelijk deel in zijne mate, den wasdom des lichaams bekamt, tot zijns zelfs ophouwing in de liefde. Ephese 4: 16.

De fout, waarin hij het denken aan het mystieke Lichaam van Christus schier een ieder vervalt, is, dat we te veel aan den kring der geloovigen denken waartoe we zelf behooren. Dit nu mag natuurlijk niet, Christus is het Hoofd van het gehele Lichaam van zijn geestelijke Kerk over de ganse aarde. Gelijk 't Hoofd en is, zoo is ook het Lichaam één. Nu is de volle gemeenschap met Jesus ook voor u niet te verkrijgen, dan in zoverre ge lid van het Lichaam zijt, dan hangt er natuurlijk alles aan, dat ge dit Lichaam kent, weet waar het is, insiet waar ge het te zoeken hebt, en voelt, op wat manier en waarom gij als lid in dat Lichaam ingeweven zijt.

Denkt ge daarbij nu aan een Lichaam, waartoe uitsluitend de echte Gereformeerden zouden behooren, dan tast ge geheel mis. We belijden in onze Geloofsartikelen, dat er is een „heilige, algemeene Christelijke Kerk“, en niet met u plaatselijke kerk, maar met die „heilige, algemeene Christelijke Kerk“ hebt ge natuurlijk te rekenen, als ge verstaan wilt, dat ook gij tot het mystieke Lichaam van Christus behoort, uit dit Lichaam een regen ontvangt, en jegens dit Lichaam een heilige roeping te vervullen hebt. Gelijk telkens is opgemerkt, er is daarom ook wel een persoonlijk, geestelijk verkeer van onze eigen riel met Jesus, maar toch ook hierbij hangt het er aan, of onze gemeenschap met den Christus als ons Hoofd, en wel door middel van het mystieke Lichaam, is wat ze zijn moet.

Van dat Lichaam nu zegt onze Bijbel, „dat deze heilige Kerk niet gelogen, gebonden of bepaald is in een sekere plaats, of aan sekere personen, maar dat ze verspreid is en verstrekt door de gehele wereld, nochtans samengevoegd en vereenigd zijnde met hart en wil in éénheid des Geestes, door de kracht des Geloofs“. En evenzeer zegt onze Catechismus, „dat de Zonne Gods uit het ganse menschele geslacht een gemeente ten eenigen leuen heeft uitverkoren, beschermt en onderhouden“, en dat ieder van zichzelf moet kunnen belijden, te gelooven: „dat ik daarvan een levend lidmaat ben en eeuwig zal blijven“.

Heel het wezen, en zoo ook het begrip, van het mystieke Lichaam van Christus, strekt zich dus veel, veel verder en breder uit, dan onze bijzondere Kerkformatie. Boodsels kunnen er tot onze eigen Kerkformatie personen behooren, die geen leden van het Lichaam zijn, en anderszins behooren er tot het Lichaam van Christus tienduizend maal tienduizenden, die buiten onze bijzondere Kerkformatie vallen.

In groote, machtige rijken zoals Rusland bevinden zich allerlei kerken, van heel andere namen dan de onze, maar daarom moogt ge het u nooit voorstellen, alsof ook in die andere kerken de Heere niet de rijken zou kunnen hebben. In heel Zuid-Amerika en zelfs in de Zuidelijke Staten van Europa is bijna de heele bevolking Roomsche, maar wie zal daarom zeggen, dat er ook onder deze talrijke bevolkingen geen kinderen Gods, en geen leden van het Lichaam van Christus zouden zijn? Allerlei dwaling moge hier heerschen, maar toch, wie kwam in deze landen niet vaak met Roomsche Christenen in aanraking, door wier geloof en liefde hij zich beschaamd gevoelde.

Nu staat het niet aan ons, om uit te maken, wie al dan niet tot het Lichaam van Christus behoort. Daarom heet 't dan ook een mystiek Lichaam; maar als we dorsten naar selsgemeenschap met onzen Heiland, en we weten dat die gemeenschap door het heilige Lichaam trekt, dan hebt ge van dat Lichaam u toch een voorstelling te vormen, die eenigzins aan het wezen beantwoordt, en die nu komt eerst in u op zoo ge leeft onder den indruk, dat dit heilige Lichaam zich onder alle volken over heel onze aarde nitspreidt, en zoo ge innerlijk in het verborgen van u eigen ziel gevoelt, dat zoo en niet anders het heilige mystieke Lichaam is, waarvan ook gij een lid zijt en waartoe gij behoort. Zoo moet dus dat Lichaam voor u niet iets schaduwtachtig en nevelachtig zijn, dat zich achter u eigen kerk verbijgt, maar het moet op u aandringen, u in zich openen, u in zich besluten, en u innerlijk van heilige

aandoening trillen doen, zooals geen zichtbare Kerk het oot vermag.

Het blijft daarom wel onzichtbaar, maar juist daardoor moet het te machter op u inwerken. Ook de Heilige Drievuldigheid is onzichtbaar, ook de engelen zijn onzichtbaar, ook uw eigen ziel is onzichtbaar, maar zij ze daarom minder reël?

Om u die realiteit van het Lichaam van Christus nu krachtiger te doen aangrijpen, komt de Schrift er telkens op terug, dat wat in u vleeschelijk lichaam gebeurt, hoe meer ge het van nabij besiet, steeds meer het sprekende beeld blijkt te zijn van wat plaats grijpt in het mystieke Lichaam des Heeren.

Zover gaat de Schrift daarin zelfs, dat ze ook in geestelijken zin spreekt van: *de voegselen der toebrengring*. „Toebrengring“ doelt hier op: toebrengring aan het Lichaam van 't Lichaam voeden en sterken moet, en deze „toebrengring“ nu, zoo laat de apostel zich uit, grijpt plaats door allerlei „voegselen“, zeker een niet zeer gelukkig door onze Overzetters gekozen woord, omdat het zóó schier nooit in het gewone gesprek gebruikt wordt, maar dat toch wel te verstaan is. „Voegsel“ is al datgene van het Lichaam, dat de leden of deelen van het Lichaam verbindt en samenvoegt. Men kan dit nu laten slaan op 't bindweefsel, op wat men de gewrichtskapsels of de gewrichtsbanden noemt, of men kan het breder opvatten van het aderen en zenuwweefsel in heel zijn omvang, maar in elk geval tast en doortrekt een ieder, dat er twee dingen in het Lichaam zijn, ten eerste de leden en ten tweede de bindels die de leden samenbinden. En hierbij nu is dit het eigenaardige, dat deze bindels niet alleen de onderscheidene deelen en leden samenbinden, maar ook dienst doen als geleidraden, om aan al die deelen en leden het voedsel te doen toekomen, wat ze in stand houden moet, moet doen groeien, en moet bekomen tot wat ze te verrichten hebben.

Zoo loopen we op twee beenen, die elk uit drie deelen bestaan, de voet, het been en het stuk van dij tot knie, maar deze drie stukken zijn door bindweefsels verbonden, ze zijn overspannen met zenuwen, spieren en aderen, en het is door al deze „voegselen“ dat aan het been het voedsel wordt toegebracht, waardoor het zijn dienst om het lichaam te dragen en voort te bewegen, verrichten kan.

En zoo nu, betuigt de apostel ons, is het ook in het Lichaam van Christus gelegen. Ook in dit heilige Lichaam zijn deelen of leden, en die leden zijn tot één geheel samengevoegd door allerlei voegselen. Doch die voegselen doen tweerlei dienst, niet alleen den dienst om de leden te verbinden, maar ook den heel anderen dienst om aan al die leden en deelen *te voegen*, wat ze van goede hebben, en daarom heeten ze „de voegselen der toebrengring“.

Werk dit alles in het Lichaam nu geregeld door, dan vaart 't wel, dan groeit en bloeit het, dan uit het zich in heilige kracht. Doet er zich daarentegen hindernis voor, doordat er een lid of organen, dat scheef trekt, dat opwelt, dat inkrimpt, dan werken die voegselen niet meer gelijk 't behoort, dan is de geregelde toebrengring van het levenssap gestremd, en dan openbaart zich in het Lichaam geestelijke krankheid.

Vandaar dat de apostel ons zoo gestreng en ernstig op onze roeping wijst, en ieder onder kan zelf gevoelen in wat zin.

Als een wegwerker op de spoorbaan eenige rails op een hoop heeft te leggen, doet 't er niets toe, of deze rails alle precies op elkaar vlijen. Maar als diezelfde wegwerker een spoor staat op de baan moet inschroeven, en hij dus weet: „Of ik dit goed doe of 't scheef aanleg, kan over een spoorwegongeluk beslissen, en zoo ik 't niet juist doe, kan 't menschenlevens kosten“, dan voelt hij 't spannen van zijn taak, wordt tot ernst gestemd en schroeft de spoorstaaf precies zóó in, als zij liggen moet, zal de trein er zonder hinder over heen kunnen glijden. En zoo nu ook is het hier.

Wie als een verlorene des Heeren niet anders denkt of hij is alleen met zijn eigen ziel bezig, en zich inbeeldt: ik kan morgen weer beteren wat ik heden bedierf, die wordt o, zoo licht wat men noemt slordig in zijn geestelijke zelfontwikkeling, omdat hij er zoo bij denkt, 't geldt mijzelf alleen. Voelt een kind van God daarentegen, dat hij verantwoordelijk staat voor den goeden, gezonden, geestelijken loop van heel het heilige Lichaam van Christus, en dat een geestelijke fell zijnerzijds een stoornis in dat Lichaam kan aanbrengen, waar tal en tal van zielen, nu en misschien nog na jaren, onder lijden zullen, dan past hij wel heel anders op, wordt vanzelf geestelijk voorzicht, en zet geen stap of hij moet weten dat die stap goed is.

Dan toch zegt hij niet meer: Wat ik doe of hoe 't mij vergaat, raakt alleen mijzelf. Veeleer voelt hij dan, omgekeerd, dat de welstand van heel het geestelijk Lichaam er mee genoemd kan worden. Een vesel in het oog, dat gewond wordt, kan het gezicht verstoren, het verstoore gezicht kan een verlies van heel het licht teweeg brengen, en zoo kan zelfs in ons stoffelijk lichaam uit het kleinste het grootste bederf voortkomen. En veelvuldig is dit in het geestelijk Lichaam nog veel banger, omdat hier het geestelijk bindweefsel zooveel fijner is.

Zie dan toe, hoe ge in 't Lichaam van Christus verkeert, niet alleen voor u zelf en met het oog op uw eigen zaligheid, maar ten minste evenzeer, opdat het Lichaam van Christus geen schade lijdt).

Dr. A. K.

1) Dinant, in zijn noot genoeg te waardeeren *Commentaar op den brief aan de Efezen*, deel II, blz. 583, laat zich hierover in dezer voege uit: „De moed nuttigt het voedsel, de keel en slokdarm brengt het in de maag, die kookt en scheidt het, en zoo komt het voedsel tot de lever, van daar in 't hart, daaruit naar de long, om door de inademing van de lucht verkoeld te worden; en zoo doet elk lid het zijne tot onderhoud van 't lichaam. Hierop zien de woorden *waar de werking van een tegelijk deel in zijne mate*. Maar ten tweede, als nu het voedsel in het lichaam gebracht en bereid is, zijn er niet alleen aderen en zenuwen, die zich overal verspreiden, maar ook sekere vliezen, buiten of pijpjes bij en aan de bijzondere leden gevoegd, die de leden raken en daaraan vast zijn, en die in het Grieksch genoemd zijn *apoi*, ligamenten, of bindvlezen, van *apoi* *anabeken*, door middel van welke het bereide voedsel aan elk bijzonder lid, naar zijn behoefte, toegebracht wordt, opdat het groeie. En dit nu noemt de apostel *door alle voegselen der toebrengring*.“

Nu zou een antoom, naar de huidige kennis der ontleedkundige wetenschap, een ander allicht eenigzins anders hebben uitgedrukt, de apostel schreef natuurlijk in de taal van zijn tijd, maar in elk geval is in en bedoeling duidelijk. Zal 't goed gaan, dan moet 't al in 't lichaam naar zijn natuurlijke ordenantie werken, en komt er stormia, al is 't ook slechts bij één lid of één vliezen, dan lijdt hierdoor heel het Lichaam.

Amsterdam, 18 October 1912.

Aangezien de Dies natalis der Vrije Universiteit ditmaal op een Zondag valt, zal de plechtige overdracht van het Rectoraat niet op 20, maar op 21 October plaats vinden. In het Gebouw voor den Werken den Stand, dat bij gemis aan een eigen Aula Academica voor deze plechtigheden nog altoos dienst doet, zal de afstredende Rector, Prof. Dr. R. H. Woltjer, na het houden eener rectorale rede en na voorlezing van de Annales Academici het Rectoraat overdragen aan Prof. Mr. A. Anema, die voor het nieuwe Akademiejahr door heeren Directeuren tot Rector is aangewezen. De openbare Sinaatszitting, waarin deze plechtigheid zal plaats vinden, zal te 3 uur aanvangen, en we twifelen niet, of ook ditmaal zal een goede opkomst blijf geven van de belangstelling, die ons Gereformeerde volk voor zijn Vrije Universiteit gevoelt.

De bidstond, die door de goede zorgen van het Amsterdamsche Lokaal Comité aan de overdracht van het Rectoraat pleegt vooraf te gaan, zal hedenavond te 8 ure in de Kerk der Gereformeerde Kerk worden gehouden. Ook ditmaal is wedat een der leerlingen van onze Hoogeschool uitgenoodigd dezen bidstond te leiden, en het Lokaal Comité heeft wel een gelukkige keuze gedaan door daarvoor uit te noodigen Ds. W. H. Gispes van Zwolle. De naam Gispes is bij de Amsterdamsche gemeente altoos een aanbeveling; hij wekt de herinnering op aan een harer geliefde leeraren, dien ze nog altoos met dankbaarheid herdenken. En waar de vader steeds een hartelijke vriend der Universiteit was, is het wel een continuïteit der geslachten, dat thans zijn oudste zoon voor onze Hoogeschool bidde komst.

In dat gebed zal naast den toon van smeeking, uit het diepe besef van onze afhankelijkheid van Gods zegen geboren, zeker ook een toon van dankzegging vernomen worden. Niet alleen, dat God de Heere de Hoogeleraars onzer Universiteit spaarde, maar zijn goede hand schonk ons een tweetal nieuwe Hoogeleraars, die weldra hun taak zullen aanvaarden. Ook het aantal nieuwe studenten, dat zich ditmaal op het Album Academicum liet inschrijven, toont, hoe de liefde voor onze School bij het opkomend geslacht eer rijst dan daalt. En dat de wetenschappelijke opleiding aan onze Hoogeschool ook buitenaf gewaardeerd wordt, blijkt niet alleen uit de waardeering, die aan de profschriften van haar leerlingen ten deel valt, maar ook uit het feit, dat reeds meer dan één der leerlingen tot Hoogeleraar benoemd werd. Dat de Vrije Universiteit het liefst uit haar eigen leerlingen een keuze doet, spreekt wel vanzelf en kan nog uit zekere voorliefde voor haar geestelijke zonen verklaard worden; maar anders staat het, wanneer men ook van buiten af toont haar doctoralen titel op prijs te stellen. Onze Hollandse stamverwanten in Zuid-Afrika en Noord-Amerika komen gaarne: aan de Vrije Universiteit studeren, en meer dan een hunner ontving bij zijn terugkeer in het Vaderland den professoralen titel. En de jongste Generale Synode onzer Kerken heeft bij de vervulling van de vacaturen aan haar Theologische School tot driemaal een benoeming uitgebracht op een Doctor, die aan de Vrije Universiteit gepromoveerd was. Een blijk van vertrouwen, dat we op hoogen prijs stellen.

Moge het nieuwe levensjaar, dat onze Hoogeschool onder zulke auspiciën ingaat, rijkelijk door God den Heere gezegend worden, en stelle Hij haar steeds meer tot een zegen voor ons land en ons volk.

Het is wel een zeldzaam voorrecht, wanneer het een Dienaar des Woords vergund wordt vijftig jaar in actieven dienst te zijn geweest, en dat voorrecht wordt nog te grooter, wanneer van dezen vijftigjarigen dienst er acht-en-dertig zijn doorgebracht in een gemeente als Amsterdam, die zoveel meer arbeid en inspanning eischt als een dorpsgemeente. Ook al kunnen we niet bij elk jubileum, dat in onze Kerken gevierd wordt, publiek van onze belangstelling doen blijken, toch zal het wel niemand bevreemden, dat we voor dit zeldzame geval een uitsondering maken en een hartelijken gelukwensch doen toekomen aan den nestor der Amsterdamsche predikanten, Ds. L. Neyens, die j. Zondag herdenken mocht, hoe hij in 1862 als predikant van Apeldoorn in den dienst bevestigd werd.

Ds. Neyens, die trots het klimmen zijner jaren en een hinderlijk gebrek aan het oor, nog een kloekke grijsaard is, die met onverdrotten ijver zijn ambtelijk werk bleef waarmaken, heeft wel met de bescheidenheid, die hem tot sieraad is, zichzelf nooit op den voorgrond geplaatst, maar hij wist toch door de oprechtheid van zijn karakter, door den ernst van zijn levenswandel en door de trouw van zijn hart aller sympathie te winnen, zoodat bij zijn jubileum de gemeente van Amsterdam zich opmaakte om op bijzonder hartelijke wijze hem van haar dankbaarheid en liefde blijf te geven. En niet alleen als predikant van Amsterdam, maar ook jarenlang als Curator van de Theologische School genoot hij het volle vertrouwen der Kerken en toonde hij zich een man, die warsch van alle partijchap, voor den vrede der Kerken en haar geestelijken bloei ijverde. Waar men van liberale en sociaal-democratische zijde er tegenwoordig een behagen in schept, te smalen op onze „Gereformeerde domine's“, daar stellen we dubbel prijs er op, dat God ons mannen schonk als Ds. Neyens, wien ieder om zijn persoon en arbeid eeren moet.

De predikant der Gereformeerde Kerk te Ooster Nijkerk heeft gelegenheid en lust gehad, om in zijn stille pastorie een uitnemend profschrift te schrijven, waarop hij 15 October tot Doctor in de Theologie

aan de Vrije Universiteit promoveeren mocht en dat getuigenis zijt niet alleen van noeste vijft in het onderzoeken der bronnen, maar ook van meer dan gewonen filosofischen aanleg.

Het onderwerp, dat zijn profschrift behandelde, is het *Pragmatisme van William James*, vooral in zijne betekenissen voor de Theologie. Deze nieuwe filosofische richting, die in Noord-Amerika opkwam, James tot haar geestelijken vader heeft, stormenderhand in Amerika de harten veroverde en haar zegetocht ook in Europa voortzet, is wel een der merkwaardigste verschijnselen van onzen tijd. Het Pragmatisme, dat eenzijdig zich geheel op plaatst op den grondslag van het evolutionisme en de zogenaamde resultaten van de evolutionistische school overneemt, poogt tegelijk langs een anderdeur een weg open te laten voor de religie van het hart, en legt daarmee een nieuw getuigenis af, hoe het materialisme het menschele hart niet bevredigen kan en dat hart altoos naar gemeenschap met een Hoogere macht dorsten blijft. Maar tegelijk toont dit Pragmatisme, waartoe dit streven van het hart leiden moet, wanneer men de bijzondere Openbaring prijs geeft, de Heilige Schrift verwerpt, en met het Christelijk geloof breekt, want het Pragmatisme eladigt met terug te vallen in het heidendom en in plaats van den éénen waarachtigen God een veelheid van goden te aanbieden.

Dr. Ubblak heeft daarom een goed werk gedaan met deze filosofische richting en haar nieuwe theologie uiteen te zetten, in hare beginselen na te speuren en hare gevaarlijke consequentien aan te toonen. Gemakkelijke lectuur is dit boek zeker niet. Het onderwerp zelf elacht door zijn filosofisch karakter geen geringe inspanning van het denken. De veelheid van citaten, hoe noodig deze ook zijn mogen om het gevoelen, dat men bestrijden wil, objectief voor te stellen, stoort wel eens den rustigen gang van het betoog. Ook onderstelt Dr. Ubblak wel eens bij zijne lezers te veel kennis van het behandelde onderwerp en zou een korte uiteenzetting van het Pragmatisme als geheel aan den ingang van zijn werk de bestudeering gemakkelijker hebben gemaakt. Maar al mag op den vorm een enkele aanmerking te maken zijn, ieder man van wetenschap, die van deze dissertatie kennis neemt, zal eerbied voelen voor de geestelijke werkkraft, waarvan deze dissertatie getuigenis aflegt. Dr. Ubblak wenschen we met deze cetering van harte geluk, en we hopen, dat het bij deze cetering niet blijven zal. In deze dissertatie openbaarde zich een rijk talent, dat hem toebetrouwd is en dat voor de toekomst nog schoone vruchten geven kan.

Op de Classis Schiedam is het volgende voorstel ter tafel gebracht:

De classis Schiedam, toestemmende dat onze bijna drie eeuwen oude Statenoverzetting des Bijbels niet meer in overeenstemming geacht kan worden met den tegenwoordigen stand der taalwetenschap; ten volle overtuigd, dat tot geen nieuwe overzetting behoort te worden overgegaan, tenzij zulk een arbeid verricht worde door mannen van Gereformeerde belijdenis, wien ook, wat wetenschap en goddelijkheid aangaat, het volste vertrouwen mag geschoeken worden; met smart vernemende, dat ons volk door particuliere bijbelvertalingen, die of geheel verwerpelijk, of althans onbetrouwbaar zijn, geheel al verontreinigd en in verwarring gebracht worden; besluit aan de part. Synode van Z.-Holland (e.g.) te verzoeken, om aan de e.k. Generale Synode in overweging te geven, of thans niet de tijd gekomen is, om maatregelen te nemen voor een nieuwe overzetting der H. Schrift, uitgaande van de Geref. Kerken in Nederland.

Dat dit voorstel in heel onze pers en ook daarbuiten de aandacht getrokken heeft, is wel te begrijpen. Zeifs de *Kerkelijke Courant* nam het uit de *Standaard* over, hoe schaars hare redactie anders haar lezers inlicht omtrent hetgeen onze Kerken aangaat. Just deze algemeene belangstelling toont wel, dat dit Schiedamsche voorstel een zeer belangrijk vraagstuk raakt, dat voor het leven onzer Kerken van groot gewicht kan zijn. En daarom willen ook wij gaarne over dit voorstel onze meening zeggen.

Gelijk wij reeds vroeger hebben opgemerkt, toen een dergelijk plan aan de orde kwam, geven we grif toe, dat onze Statenoverzetting, al was ze voor dien tijd een meesterstuk, niet geheel meer beantwoordt aan de eischen van onzen tijd. Het bezwaar, dat ons volk, waarmede wel bedoeld zal wezen ons Gereformeerde volk, door particuliere Bijbelvertalingen, die of geheel verwerpelijk of althans onbetrouwbaar zijn, in de war zal gebracht worden, deelen we niet. Ons Gereformeerde volk hangt veel te veel aan zijn Statenbijbel dan dat het van de moderne Leidsche vertaling of van welke andere ook gebruik zal maken. Eer zou het de vraag wezen, of wanneer op last onzer Generale Synode een nieuwe overzetting het licht zag, het wel gelukken zou deze nieuwe vertaling er bij ons Gereformeerde volk te krijgen. De vervanging van de oude Psalmberijming van Dathen door de nieuwe, heeft hier en daar bijna tot burgeroorlog geleid. En het verzet zou nog veel sterker zijn, wanneer in plaats van onze Statenoverzetting, die nu bijna drie eeuwen lang door ons volk gebruikt is, een nieuwe werd gegeven. Dit bezwaar onderschatte men niet. Want het zou niet alleen voor den vrede onzer Kerken zeer bedenkelijke gevolgen kunnen hebben, wanneer de Synode een nieuwe overzetting ging invoeren, maar we vrezen, dat zulk een nieuwe vertaling toch de Statenoverzetting bij het volk niet vervangen zou en dat dan al de mochte aan dezen arbeid besteed, tevergeefs zou geweest zijn. Een nieuwe vertaling van den

Bijbel in te voeren, zou een zoo gewichtige daad wezen, dat alleen dan, wanneer de Gereformeerden in ons land een kerkeleke eenheid vormden en maanen, aan wie ons volk schier onbeperkt vertrouwen schonk, daartoe hun arbeid en kracht gaven, aan welslagen zou te denken zijn. Een nieuwe Bijbelvertaling is altoos alleen tot stand gekomen in oogenblikken van machting omker in de geesten, waardoor het oude als verouderd werd terzijde geschoven en het volk bereid was een nieuwen weg in te slaan. En in zulk een tijd van hooggeestelijke spanning leven we thans niet.

Maar ook afgezien van dit bezwaar gelooven we niet, dat de tijd voor zulk een nieuwe overzetting thans rijp is. Reeds vroeger hebben we er op gewezen, dat aan zulk een nieuwe overzetting vooraf zou moeten gaan een vaststelling van den juiste tekst van het Oude en Nieuwe Testament. Onze vaderen stonden voor deze moeilijkheid niet; aan tekstcritiek werd destijds nog zeer weinig gedaan; de textus receptus stond met ongeschonden autoriteit nog vast, en de Statenoverzetters hebben dezen tekst gevolgd. Maar in onze dagen zou een overzetting, die op wetenschappelijken naam aanspraak kan maken, deze quaesties niet terzijde kunnen schuiven. Het terugvleeden van tal van handschriften en de kritische studien van uiteenemende geleerden hebben doen zien, dat deze zogenaamde textus receptus niet geheel juist is. Intusschen is deze arbeid volstrekt nog niet afgeplooid, heeft hij ook niet tot algemeen aangenomen resultaten gevoerd, en wat het hoofdbezwaar is, deze studie is meestal uitgegaan van mannen, die met het geloof aan het Goddelijk gezag der Schrift hadden gebroken en die niet altoos met genoegzame pietet tegenover den tekst der Schrift zijn opgetreden. Een nieuwe overzetting nu kan niet gebaseerd worden op een tekst, die aan de een of andere critische uitgave van het Oude en Nieuwe Testament ontleend is. Indien, om slechts deze voorbeelden te noemen, in zulk een nieuwe overzetting op grond van de kritische studien van den tekst, niet alleen enkele woorden en zinnen, maar zelfs geheele teksten, zoals 1 Joh. 5:7, de pericoop van de overspelige vrouw en het slot van het Markus-Evangelie werden weggelaten, omdat de tekstcritiek deze voor „onrecht“ heeft verklaard, dan zou zulk een overzetting met het grootste wantrouwen ontvangen worden, en het volk zou klagen, dat men het een geschonden Bijbel in handen gaf. Er zal eerst ook van Gereformeerde zijde een zeer ernstige studie van de tekstcritiek moeten gemaakt worden, en de resultaten dezer critiek zullen geschikt en gekeurd moeten worden, voordat men tot een nieuwe overzetting komen kan. En tot dusverre is op dit terrein nog zoo goed als niet gearbeid door onze Gereformeerde theologen. Het is een terrein, waarop men zich behelp met de resultaten van anderen, maar waar men nog niet tot zelfstindigen arbeid kwam.

Ontbreekt dus nog geheel de voorarbeid, die voor zulk een nieuwe overzetting noodig zou wezen, niet minder kient het tweede bezwaar, dat we zoo goed als geen exegeten hebben, die wetenschappelijk berekend zouden wezen voor de taak om de Schrift op nieuw te vertalen. Reeds bij de jongste benoemingen te Kampen bleek, hoe uiterst moeilijk het viel, een hoogeleraar te vinden die voor de Exegese van het Oude Testament in aanmerking komen kon. Er mogen onder onze jongere doktoren enkelen zijn, die jein en aanleg voor de exegese hebben en waarvan we op den duur ook voor deze wetenschap iets te wachten is, maar wel niemand zal beweren, dat we in onze Kerken of aan onze Hoogescholen een keurbank van mannen bezitten, die de exegese van het Oude en Nieuwe Testament onder de knie hebben en in staat zouden zijn, hier zelfstandig arbeid te verrichten. We hebben zelfs niet eens een exegetisch handboek van de Heilige Schrift, van Gereformeerde standpunt uit bewerkt, en hoe zouden we dan aan een nieuwe vertaling kunnen denken? En dit spreekt toch wel vanzelf, dat een nieuwe vertaling alleen dan waarde kan hebben, wanneer ze de vrucht is van zeer ernstige exegetische studie. Nu willen we aan de bekwaamheid van onze hoogeleraars in geen deele te kort doen, maar Prof. van Gelderen is van huis uit Assyrioloog en pas begonnen met aan deze exegetische studien zich te wijden, terwijl Dr. Grosheide nog als hoogeleraar moet optreden. Ook te Kampen stuit men op dezelfde moeilijkheden; Prof. Lindboom is reeds op te hoogen leeftijd gekomen, om zulk een arbeid nog op zich te nemen, en Dr. Ridderbos moet op dit gebied nog zijn sporen verdienen. Natuurlijk staat de zaak geheel anders, wanneer enkele geleerden een particuliere Bijbelvertaling wilden leveren, die zoo ongeveer weergeeft wat de tegenwoordige stand der wetenschap is. Maar wanneer een Synode een nieuwe overzetting geeft, moet dit een werk zijn, dat voor eeuwen bestemd is en daarom ook de volrijpe vrucht moet wezen van langdurigen wetenschappelijken arbeid, die aan de vaststelling van den tekst en van de betekenissen van den inhoud der Schrift is ten koste gelegd.

Op deze ernstige bezwaren meenden we ook thans onze Kerken te moeten wijzen, waar het voorstel van Schiedam wel kans schijnt te hebben op de Generale Synode behandeld te worden. Dat een verbeterde vertaling van de Heilige Schrift op den duur noodig zal wezen, ontkennen we niet. In dit opzicht gaan we met het Schiedamsche voorstel akkoord. Ook achten we het plicht en roeping van de Kerk om te zorgen, dat het Woord Gods in zoo zuiver mogelijken vorm aan het volk worde gegeven. Te meenen, dat nu we eenmaal aan de Statenoverzetting gewend zijn, deze vertaling voor alle eeuwen gelden moet, is een dwaling,

die we ons gen. Maar worden ing zulk een n We glooive een nieuwe men is en s iag zal mo 't rijpt. La zich ontwik de critische standig een dat met vo gezag der S het wetens keuren en oogenblik g dere studie te nemen, liever aan geheel nieu toe beperkt teren, waar Een herte overzetting bij ons vol gehele niet

Het Chris oos plaats in die dezer d

L. J. „Het Chr een oogenbli wchtig belan Het zal v hoosier het v onder de Eur Allereerst propaganda v Het is een peanen in Io den Christus de propaga niet alleen d geven, maar i toe is geschie staan om in i Hiermee is De Christia middel om I verbinden. Daarbij bin rumschoots i jonge manne positie te ver Het Christe te versterken Comité voor l Een inform 36a Den Haa aan bonderde lichten zijn Voorts zijn b uitgegeven e aandacht te d kingen in die en ander he onderscheide Indië zijn geg Bovendien i van voorschot deeren voor de de middele n Reeds werde een bedrag v 1912-1913 w hulp.

Zullen wij heeft ons Com Wij hebben van f 20.000 waarvan we geplaatst. Vanaf 1914 plaatsie kapita hoortijk gewa onvrijg, zich verzekeking m Comité.

Wij kunnen Onze exploi te kort. En de voor Als we niet we onderschei die onse hulp Het gevolg niet voor Indi dat mag niet, de goede zaak Het Christe versterkt.

Daarom kon ons schoone I hulp. Nee, een o of staan ons a lijksche bijdra Het C

Dr. R. J. W C. Versluu Prof. Dr. H. H. Bos Kz. Mr. P. E. F Kapt. F. B H. Comps, I Dr. J. C. V Dr. H. Fra H. W. v. M Mr. V. H. I Dr. J. G. B Da. W. Bn

Zaandam, Sept Moge dit t mannen den te maken en aan den Ze vinden in on

Voor I In hartelijk geteekende v in de Geref. K van den heer den in de Un Vriendelijk zoo groote be gedanken.

Koetwijk.